

Tăng cường giáo dục truyền thống yêu nước, ý thức bảo vệ chủ quyền biển đảo cho sinh viên Việt Nam hiện nay

PHẠM KHÁNH NGỌC

Trường Đại học Lao động - Xã hội; Email: ngocpham.ldxh@gmail.com

Tóm tắt: Chủ tịch Hồ Chí Minh từng khẳng định: “Thanh niên là người chủ tương lai của nước nhà. Thật vậy, nước nhà thịnh hay suy, yếu hay mạnh một phần lớn là do các thanh niên”⁽¹⁾. Sinh viên chính là niềm hy vọng, là tương lai của Tổ quốc, là lực lượng xung kích, hăng hái nhất, mạnh mẽ nhất của đất nước. Họ chính là đối tượng quan trọng của giáo dục truyền thống yêu nước (TTYN), ý thức bảo vệ chủ quyền biển đảo (YTBVCQBD) trong giai đoạn hiện nay. Lòng yêu nước, tinh thần dân tộc, YTBVCQBD, trách nhiệm với đất nước,... là cơ sở quan trọng để sinh viên góp sức xây dựng và bảo vệ Tổ quốc (BVTQ).

Từ khóa: truyền thống yêu nước; ý thức bảo vệ chủ quyền biển đảo; giáo dục đại học; sinh viên.

1. Truyền thống yêu nước, ý thức bảo vệ chủ quyền biển đảo và nội dung giáo dục cho sinh viên hiện nay

Về truyền thống yêu nước

TTYN mang tính giá trị. Nó là thước đo quan hệ ứng xử giữa người với người trong một cộng đồng, thuộc các thời đại khác nhau trong lịch sử, vì mục đích bảo vệ sự toàn vẹn của Tổ quốc, xây dựng cuộc sống ấm no, hạnh phúc, tiến bộ cho nhân dân. Tính chất này được khẳng định là giá trị cốt lõi, định hướng các giá trị khác.

TTYN mang tính lưu truyền. Dân tộc Việt Nam đã trải qua hàng nghìn năm dựng nước và giữ nước. Lịch sử của dân tộc Việt Nam đã được viết bằng máu và mồ hôi của nhiều thế hệ ông cha đã làm nên biết bao kỳ tích anh hùng, những trang sử vẻ vang đầy khí thế để bảo vệ độc lập, tự do của dân tộc. Chính những điều đó đã tạo nên TTYN - một truyền thống cao quý, đặc sắc được chuyển giao, tiếp nối và phát huy qua các thế hệ trong quá trình dựng nước và giữ nước của dân tộc Việt Nam.

TTYN mang tính ổn định. Tình yêu quê hương, đất nước, ý thức tôn dân tộc được biểu hiện sống động trên mọi mặt của đời sống xã hội, từ trong quá khứ đến hiện tại thể hiện dưới nhiều hình thức như văn học nghệ thuật, phong tục tập quán, quan điểm, lối sống...

Ý thức bảo vệ chủ quyền biển đảo

Trong sự nghiệp xây dựng, BVTQ hiện nay, dưới sự lãnh đạo của Đảng, chúng ta đang tập trung phát triển kinh tế - xã hội đi đôi tăng cường quốc phòng, an ninh củng cố “thế trận lòng dân” vững chắc. Nghị quyết Trung ương 8 khóa XI về *Chiến lược Bảo vệ Tổ quốc trong tình hình mới*, tiếp tục khẳng định: BVTQ là sự

nghiệp của toàn Đảng, toàn dân và toàn quân; sức mạnh BVTQ là sức mạnh tổng hợp của cả nước, bao gồm sức mạnh trên tất cả các lĩnh vực của đời sống xã hội, của các lực lượng và suy cho cùng sức mạnh của nhân dân là căn bản nhất. Sức mạnh đó huy động được đến đâu còn tùy thuộc vào sự lãnh đạo của Đảng, sự quản lý, điều hành của Nhà nước, sự đồng lòng, ủng hộ của nhân dân. Do vậy, sự nghiệp bảo vệ CQBD không chỉ trông cậy vào lực lượng chuyên trách, mặc dù đó là lực lượng nòng cốt, mà điều có ý nghĩa cơ bản, lâu dài là phát huy được ý thức, vai trò của tầng lớp nhân dân nhân dân, đặc biệt là thế hệ trẻ - những người chủ nhân tương lai của đất nước.

Như vậy, ý thức bảo vệ chủ quyền biển đảo Việt Nam là một dạng đặc thù của ý thức bảo vệ chủ quyền và toàn vẹn lãnh thổ; là tổng hòa tri thức, tình cảm, niềm tin và ý chí quyết tâm bảo vệ chủ quyền biển, đảo của nhân dân được thể hiện trong thực hiện nhiệm vụ bảo vệ và xây dựng Tổ quốc Việt Nam xã hội chủ nghĩa.

Nội dung giáo dục truyền thống yêu nước

Trong giai đoạn hiện nay, giáo dục TTYN cho sinh viên các trường đại học cần tập trung vào những nội dung sau:

Một là, giáo dục lòng tự hào, tự tôn, tự trọng dân tộc sâu sắc. Giáo dục cho sinh viên có lòng tự hào dân tộc sâu sắc: tự hào về truyền thống lịch sử vẻ vang của một dân tộc anh hùng, bất khuất chống ngoại xâm; về nền văn hóa Việt Nam với những giá trị tinh thần bền vững, sức mạnh trường tồn của dân tộc,... Trên cơ sở tự hào quá khứ của dân tộc, trong thời đại ngày nay, cần xây dựng niềm tự hào mới giúp sinh viên ý thức sâu sắc về

mục tiêu, lý tưởng cách mạng của Đảng và của cả dân tộc, đó là độc lập dân tộc gắn liền với chủ nghĩa xã hội. Đồng thời, xây dựng niềm tự hào mới còn giúp không ngừng nâng cao tính tích cực xã hội trong học tập, trong lao động, trong xây dựng và BVTQ, trong quản lý xã hội, quản lý kinh tế; có bản lĩnh kiên định, vững vàng trước mọi khó khăn, thử thách; năng động, sáng tạo và có ý chí vươn lên không để dân tộc mình thua kém các nước khác.

Hai là, giáo dục hoài bão, lý tưởng, ý chí thực hiện “khát vọng phát triển đất nước phồn vinh, hạnh phúc”. Cần giáo dục để sinh viên thấm sâu TTYN, nhận thức được vị trí của thế hệ trẻ đóng vai trò chính trong xây dựng, phát triển đất nước, thấy được tầm quan trọng của việc rèn luyện và học tập tốt để sau này ra phục vụ Tổ quốc, phục vụ nhân dân; thực hiện tốt mục tiêu “Dân giàu, nước mạnh, dân chủ, công bằng, văn minh”. Từ đó giúp cho mỗi sinh viên xây dựng cho mình hoài bão, khát vọng suy nghĩ và hành động để xây dựng đất nước phồn vinh, hạnh phúc ngay khi còn ngồi trên ghế nhà trường.

Ba là, giáo dục tinh thần sẵn sàng làm việc, hi sinh vì dân, vì nước. Trong công cuộc xây dựng và BVTQ hôm nay, giá trị tinh thần vì dân, vì nước, ý chí hoàn thành nhiệm vụ phải thể hiện ở hành động thực tiễn của mỗi người, ở lĩnh vực công tác cụ thể. Đối với thanh niên sinh viên, phải được thể hiện ở động cơ học tập, ở ý chí vượt khó trong học tập để đạt kết quả cao. Giáo dục chủ nghĩa yêu nước cho sinh viên các trường đại học hiện nay cần góp phần giúp các em nhận ra rằng có rất nhiều cách để thể hiện lòng yêu nước chân chính của mình. Cố gắng học tập tốt, rèn luyện tốt, hoàn thành nhiệm vụ học tập của mình hay tự giác thực hiện chính sách, pháp luật, tôn trọng kỷ cương, đó chính là yêu nước,... Những việc làm ấy không chỉ thể hiện ý thức công dân của mỗi người, mà còn là trách nhiệm xã hội và thông qua đó, thế hệ trẻ chúng ta thể hiện lòng yêu quê hương, xứ sở của mình một cách sinh động nhất, hiệu quả nhất.

Bốn là, giáo dục ý thức kiên quyết, kiên trì đấu tranh với mọi hành động xâm phạm lợi ích quốc gia dân tộc. Công cuộc xây dựng đất nước luôn gắn liền với bảo vệ đất nước. Trong sự nghiệp xây dựng đất nước hôm nay, các thế lực thù địch vẫn đang tìm mọi cách chống phá, xâm phạm nước chúng ta. Vì lẽ đó, chúng ta phải luôn nêu cao tinh thần cảnh giác, kiên quyết làm thất bại mọi hành động chống phá của chúng để bảo vệ vững chắc chủ quyền, toàn vẹn lãnh thổ của Tổ quốc. Đồng thời, chúng ta phải kiên quyết đấu tranh chống lại hành động

của những người xâm phạm đến lợi của đất nước, của nhân dân. Vì vậy, giáo dục TTYN, YTBVCQBĐ cho sinh viên, cần hướng tới giúp họ thấy được những âm mưu của các thế lực thù địch tác động đến sự nghiệp xây dựng đất nước. Đồng thời, cần nâng cao nhận thức cho họ trong tích cực đấu tranh chống các biểu hiện quan liêu, tham nhũng,... những hành động làm yếu đi sức mạnh tổng hợp của đất nước.

Năm là, giáo dục TTYN, YTBVCQBĐ gắn với chủ nghĩa quốc tế trong sáng. Cách mạng Việt Nam là một bộ phận của cách mạng thế giới, vì thế, mỗi bước đi lên của cách mạng Việt Nam cũng hướng về cuộc đấu tranh chung của cách mạng thế giới vì hòa bình, độc lập dân tộc, dân chủ và tiến bộ xã hội. Trên tinh thần nhận thức được mối quan hệ của cách mạng Việt Nam và cách mạng thế giới, giáo dục để sinh viên nhận thức được trách nhiệm trước dân tộc và nghĩa vụ quốc tế. Tránh tình trạng chỉ chăm lo lợi ích dân tộc mà xem nhẹ, thoái thác nhiệm vụ quốc tế, ngược lại đặt nhiệm vụ quốc tế lên trên, trước hết, còn lợi ích dân tộc lại ít chú ý, không coi trọng đúng mức. Thực hiện đoàn kết quốc tế thực sự là yêu cầu của sự phát triển đất nước vừa phù hợp với lý luận vừa phù hợp với thực tiễn.

2. Vài nét về thực trạng giáo dục TTYN, YTBVCQBĐ cho sinh viên trong các trường đại học hiện nay

Về ưu điểm

Trường đại học đều nhận thức được tầm quan trọng của công tác giáo dục chính trị tư tưởng cho sinh viên, góp phần đào tạo nguồn nhân lực chất lượng cao, vừa “hồng” vừa “chuyên”. Công tác giáo dục TTYN, YTBVCQBĐ, ý chí tự lực, tự cường, tinh thần đại đoàn kết toàn dân tộc trong các trường đại học được tăng cường, cụ thể hóa thành các chính sách và phong trào thi đua yêu nước với hình thức, nội dung phong phú trên tất cả các lĩnh vực; chú trọng đổi mới phương pháp dạy, học, kiểm tra đánh giá các môn học trong nhà trường, đặc biệt là các môn lý luận chính trị; đẩy mạnh học tập suốt đời theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh bằng những việc làm cụ thể, thiết thực gắn với việc làm hàng ngày của mỗi cán bộ, sinh viên.

Các giảng viên trong trường đại học đều tự ý thức được vai trò và trách nhiệm của mình trong việc giáo dục TTYN, YTBVCQBĐ cho sinh viên, đặc biệt là các giảng viên dạy lý luận chính trị. Hầu hết các giảng viên luôn phấn đấu không ngừng nâng cao bản lĩnh chính trị, trau dồi đạo đức cách mạng; tác phong chính quy mẫu mực của nhà giáo; xây dựng động cơ đúng, trách

nhệm cao, sẵn sàng nhận và hoàn thành tốt nhiệm vụ giáo dục. Bên cạnh việc nâng cao năng lực chuyên môn, bản thân giảng viên cũng tích cực rèn luyện đạo đức, bản lĩnh chính trị. Đạo đức của người giảng viên thể hiện qua tấm lòng nhân ái, bao dung, lòng nhiệt huyết của mình trong việc nghiên cứu, tìm tòi phương pháp giảng dạy phù hợp cho từng đối tượng người học. Giảng viên không chỉ dạy kiến thức chuyên môn mà còn giúp sinh viên hình thành thế giới quan và phương pháp luận đúng đắn, hoàn thiện phẩm chất đạo đức cách mạng, lối sống tốt đẹp. Nhờ vậy, sinh viên không chỉ học được kiến thức mà còn học được cách sống, qua đó biết cách thể hiện lòng yêu nước, trách nhiệm của mình đối với Tổ quốc.

Ngoài việc nâng cao chất lượng giáo dục TTYN, YTBVCQBĐ trong mỗi tiết dạy của giảng viên, nhiều trường đại học luôn chú trọng tới quá trình giáo dục lòng yêu nước cho sinh viên bằng việc tổ chức thường niên các hội thi như Olympic các môn khoa học Mác - Lênin và tư tưởng Hồ Chí Minh với những chủ đề đa dạng và mang tính thời sự, gắn với những sự kiện quan trọng của đất nước, khuyến khích sinh viên tham gia vào các cuộc thi như “Ánh sáng soi đường”, “Tìm hiểu về Biển, đảo quê hương”... Các trường đại học cũng tạo điều kiện cho sinh viên tìm hiểu về lòng yêu nước thông qua các buổi tham quan thực tế vào các bảo tàng, di tích lịch sử, các địa danh gắn liền với quá trình dựng nước và giữ nước của dân tộc để nhằm truyền tải kiến thức thực tế, giúp các em có cái nhìn khách quan hơn về các kiến thức đã học trên giảng đường, từ đó tăng thêm tình yêu quê hương đất nước, nâng cao bản lĩnh chính trị vững vàng và trau dồi kiến thức cho bản thân, hiểu rõ bản chất của quá trình giáo dục TTYN, YTBVCQBĐ cho sinh viên và có ý thức tham gia vào công cuộc xây dựng và BVTQ.

Bên cạnh đó, Đoàn thanh niên cũng đóng một vai trò hết sức quan trọng trong quá trình giáo dục TTYN, YTBVCQBĐ cho sinh viên. Chính vì vậy, tổ chức Đoàn phối hợp với trường đại học tổ chức các buổi tọa đàm về các vấn đề chính trị - xã hội, giúp sinh viên có hiểu biết và nhận định đúng đắn trước các thông tin sai lệch hiện nay, giúp cho các em biết và phòng tránh trước những âm mưu của các thế lực thù địch. Đoàn thanh niên cũng đưa ra các hoạt động với nhiều hình thức và nội dung phong phú, thu hút sinh viên tham gia như tình nguyện vùng, tiếp sức mùa thi, hiến máu nhân đạo cứu người hay thành lập các câu lạc bộ như SOS, câu lạc bộ chung sức trong nhà trường để tạo ra một môi trường

lành mạnh giúp sinh viên thể hiện mình, thông qua đó các em thêm tự tin, năng động, có ý thức vươn lên trong học tập và cuộc sống, tránh xa các tệ nạn xã hội và biết sẻ chia vì cộng đồng.

Với sự quan tâm của Đảng và Nhà nước, sự chú trọng của các trường đại học trong việc giáo dục TTYN, YTBVCQBĐ cho sinh viên, nhìn chung, sinh viên hôm nay luôn có lòng yêu nước nồng nàn, lòng tự hào, tự tôn dân tộc, sống có lý tưởng, tin tưởng vào sự lãnh đạo của Đảng và con đường đi lên chủ nghĩa xã hội, chấp hành tốt chủ trương, đường lối của Đảng, chính sách và pháp luật của Nhà nước; chăm chỉ học tập, rèn luyện; tích cực nghiên cứu khoa học; có ý thức trau dồi kỹ năng thực hành, tác phong công nghiệp, có tinh thần xung kích tình nguyện, tương thân tương ái, không ngại khó khăn, sống có trách nhiệm với bản thân và cộng đồng, tích cực tham gia vào công cuộc đổi mới, đẩy mạnh công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước.

Về hạn chế

Thực tế những năm qua cho thấy, giáo dục TTYN, YTBVCQBĐ cho thế hệ trẻ nói chung, sinh viên các trường đại học nói riêng chủ yếu được thực hiện lồng ghép thông qua các môn học: Triết học Mác - Lênin, Lịch sử Đảng Cộng sản Việt Nam, Tư tưởng Hồ Chí Minh, Cơ sở văn hóa Việt Nam,... Cho nên, thời lượng giảng dạy trên lớp để sinh viên hiểu và thấm nhuần về TTYN của dân tộc từ đó hình thành lòng yêu nước, tự tôn dân tộc và tinh thần hết lòng vì tổ quốc vì nhân dân là chưa đủ.

Bên cạnh đó, trong một số trường đại học, việc giáo dục cho sinh viên về tư tưởng, đạo đức, lối sống, về quyền lợi và trách nhiệm của công dân đối với sự nghiệp BVTQ, bảo vệ chủ quyền biển đảo cũng chưa được coi trọng đúng mức. Nhiều trường chưa chú trọng đến các hoạt động ngoại khóa để bồi dưỡng TTYN, YTBVCQBĐ cho sinh viên, chưa khuyến khích sinh viên tìm hiểu, tham gia các hoạt động của Trung ương Đoàn tổ chức, chưa tạo điều kiện thuận lợi cho các bạn sinh viên tham gia vào các trải nghiệm thực tế giúp các em hình thành lối sống, lý tưởng cách mạng,... Thực tế này đã dẫn đến xuất hiện hiện tượng một số sinh viên không nhận thức rõ được lòng tự hào, tự tôn dân tộc; mơ hồ về ý thức, trách nhiệm bản thân đối với việc tăng cường quốc phòng, BVTQ. Một bộ phận sinh viên chưa vững vàng về lập trường chính trị, thiếu niềm tin vào lý tưởng của Đảng, thờ ơ với những sự kiện chính trị của đất nước, ít quan tâm đến những hoạt động tập thể, ý chí phấn đấu chưa cao. Ngoài ra, một bộ phận sinh viên

cũng chưa nhận thức đúng về giá trị đạo đức truyền thống, chưa ý thức được tầm quan trọng của việc tu dưỡng đạo đức, lối sống, có biểu hiện xem nhẹ, hoặc phai nhạt lý tưởng cách mạng. Vì vậy, có những sinh viên chưa đủ bản lĩnh để vượt qua những xấu xa, cám dỗ trong xã hội dẫn tới những suy nghĩ và hành động lệch lạc, thậm chí vi phạm pháp luật.

3. Giải pháp nâng cao chất lượng giáo dục TTYN, YTBVCQBĐ cho sinh viên trong các trường đại học hiện nay

Thứ nhất, phát huy vai trò của giảng viên với tư cách là chủ thể của quá trình giáo dục TTYN, YTBVCQBĐ cho sinh viên.

Với vai trò là người truyền thụ, giảng giải, giảng viên giới thiệu, trình bày, truyền đạt, cung cấp kiến thức chuyên môn và rèn luyện cho sinh viên các kỹ năng, định hướng cho sinh viên giúp họ có được nhận thức và hành động đúng đắn. Góp phần xây dựng, bồi đắp nền tảng tư tưởng của Đảng, giáo dục tư tưởng cho sinh viên.

Để thực hiện tốt vai trò giảng dạy, góp phần bồi dưỡng TTYN, YTBVCQBĐ cho sinh viên, giảng viên cần đổi mới nội dung, hình thức giáo dục TTYN phù hợp với từng đối tượng sinh viên các trường đại học. Trong giáo dục TTYN, YTBVCQBĐ, việc tích cực đổi mới, lựa chọn, kết hợp và vận dụng sáng tạo các phương pháp, hình thức tuyên truyền, giác ngộ chủ nghĩa yêu nước giữ vai trò hết sức quan trọng. Đặc biệt, đổi mới nội dung, hình thức giáo dục TTYN, YTBVCQBĐ cần kết hợp chặt chẽ giữa tuyên truyền, giáo dục chủ nghĩa yêu nước với đẩy mạnh các phong trào thi đua yêu nước trong sinh viên. Trong những nội dung giáo dục TTYN, YTBVCQBĐ hiện nay cần nhấn mạnh những biểu hiện của chủ nghĩa yêu nước Việt Nam trong giai đoạn cách mạng mới.

Thứ hai, các trường đại học cần đẩy mạnh công tác tuyên truyền, giáo dục TTYN, YTBVCQBĐ cho sinh viên thông qua các hoạt động thường niên: các buổi sinh hoạt đầu khóa, sinh hoạt ngoại khóa nhằm bồi dưỡng chủ nghĩa yêu nước, tinh thần tự hào dân tộc và trách nhiệm đối bản thân, gia đình và xã hội.

Thứ ba, giáo dục TTYN, YTBVCQBĐ cho sinh viên thông qua các hoạt động thực tế. Quá trình giáo dục không chỉ bằng sách vở, câu chữ mà phải liên kết các hình thức hoạt động khác nhau như: thăm quan các di tích lịch sử, về nguồn, hoạt động chính trị, hoạt động văn hóa, văn nghệ, thể dục thể thao, giao lưu văn hóa, hay các phong trào do Trung ương đoàn phát động như: sinh viên tình nguyện, tuổi trẻ xây dựng và BVTQ.

Thông qua những hoạt động đó, các em có sự trải nghiệm cũng như kiến thức thực tế và hiểu thêm nhiều vấn đề trong cuộc sống, trong lao động, học tập, hiểu thêm những truyền thống tốt đẹp của quê hương, đất nước, từ đó, biết trân quý những giá trị của lao động, giá trị của tự do để làm động lực phấn đấu học tập, rèn luyện, tu dưỡng đạo đức góp phần xây dựng và bảo vệ đất nước.

Thứ tư, kết hợp giữa giáo dục nhà trường với giáo dục gia đình và toàn xã hội. Giáo dục gia đình có ý nghĩa quan trọng trong việc hình thành và nuôi dưỡng nhân cách của con người, bảo tồn và phát huy những giá trị truyền thống tốt đẹp của gia đình, quê hương. Nhà trường là môi trường giáo dục chuyên nghiệp, có nề nếp, kỷ cương, kỷ luật, là nơi trang bị cho sinh viên những kiến thức, kỹ năng nghề nghiệp để làm việc. Thông qua các hoạt động đoàn thể, xã hội giáo dục cho sinh viên lý tưởng sống, rèn luyện cho sinh viên những phẩm chất đạo đức, sức mạnh để vượt lên khó khăn thực hiện ước mơ, hoài bão của mình. Đây là ba yếu tố tác động mạnh mẽ và trực tiếp đối với mỗi sinh viên, chính vì vậy, sự kết hợp giữa nhà trường, gia đình và xã hội rất quan trọng, tạo nên sự thống nhất trong tư tưởng và trong hành động, giúp sinh viên có một định hướng đúng đắn trong công việc và cuộc sống, góp phần quan trọng để hoàn thành tốt mục tiêu giáo dục TTYN cho sinh viên.

Thứ năm, giáo dục TTYN, YTBVCQBĐ cho sinh viên bằng biện pháp tự giáo dục và noi gương “người tốt, việc tốt”. Sinh viên là những người có ý chí phấn đấu tích cực vươn lên trong học tập, lao động và rèn luyện để lập thân, lập nghiệp, xung kích trong quá trình phát triển kinh tế - xã hội của quê hương đất nước. Tuy nhiên, sinh viên cũng là người dễ bị dụ dỗ, lôi kéo, kích động, vậy nên nhà trường cần phải có biện pháp phù hợp để sinh viên tự giáo dục, tự vươn trong học tập, rèn luyện, biết chọn lọc, tiếp thu những cái tốt, loại bỏ những cái xấu để hoàn thiện bản thân, tu dưỡng đạo đức. Bên cạnh đó, nhà trường đưa ra những biện pháp khen thưởng, biểu dương kịp thời những sinh viên có thành tích tốt trong học tập, rèn luyện, lao động tốt để khích lệ các em và để làm gương cho các sinh viên khác học tập, phấn đấu vươn lên tự khẳng định mình./.

(1) Hồ Chí Minh (2001), *Toàn tập*, Nxb. Chính trị quốc gia - Sự thật, H. T.1, tr.466.

(2) Hồ Chí Minh (2021), *Toàn tập*, Nxb. Chính trị Quốc gia - Sự thật, H. T.1, tr.489.